

Eeva-Liisa Eskola 8.10.2010

Informaatiolukutaidon monet kasvot ja ympäristöt

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

www.turkuamk.fi

Sisältö

Informaatiolukutaidon määritelmiä ja lähestymistapoja

Case:

Lääketieteen opiskelijoiden informaatiolukutaito
ongelmalähtöisessä ja perinteisessä opetuksessa

Informaatiolukutaitoa

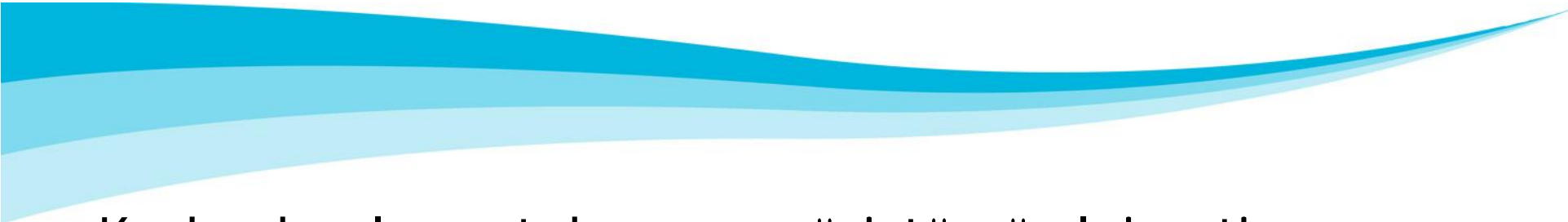
”Viime kädessä informaatiolukutaitoisia ihmisiä ovat sellaiset, jotka ovat oppineet oppimaan. He tietävät, kuinka oppia, koska he tietävät, millä tavoin informaatio on järjestetty, kuinka informaatiota löytää ja kuinka informaatiota käytetään tavalla, jolla muut voivat oppia heiltä.” (American Library Association 1989, 1)

<http://infolit.org/nfil-news/>

... lukutaitoa

- informaatiokompetenssi
- tietokonelukutaito
- medialukutaito
- verkko-/internet- lukutaito
- digitaalinen lukutaito
- informationsbemästring (hallinta, herruus, taito)
- jne.

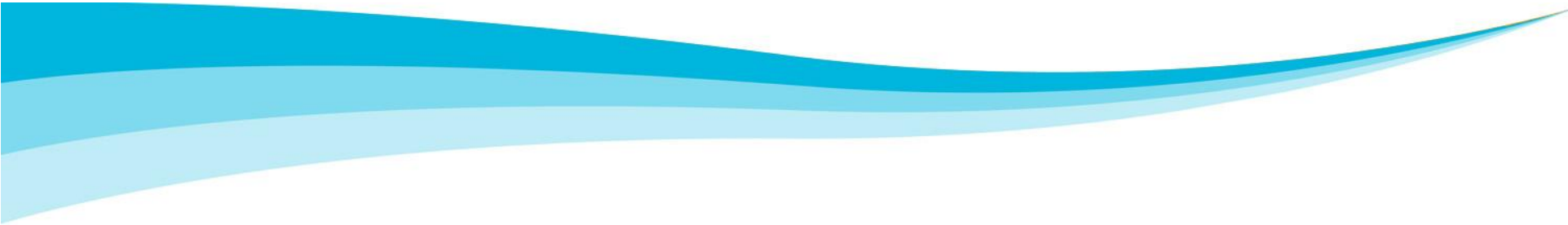
Korkeakouluopetuksen ympäristössä yleisesti käytetty käsite on:

- määrittelemään tarvittavan tiedon laajuuden
- pääsemään käsiksi tarvittavaan tietoon tehokkaasti
- arvioimaan tietoa ja sen lähteitä kriittisesti
- liittämään valitun tiedon omaan tietopohjaansa
- käyttämään tietoa tehokkaasti saavuttaakseen tietyn päämäärän
- ymmärtämään tiedon käyttöön liittyviä taloudellisia, oikeudellisia ja yhteiskunnallisia kysymyksiä ja toimimaan eettisesti ja laillisesti hakiessaan ja käyttäessään tietoa.”

(Association of College & Research Libraries 2003, 5–6.)

Brucen "Seven faces" (1997)

- IL kuvataan yhdistelmänä yksilöiden erilaisia tapoja kokea ja ymmärtää ilmiö
- Korkeakoulukontekstissa löydetyt seitsemän tapaa:
  1. Tietotekninen käsitys
  2. Tiedonlähteisiin keskittyvä käsitys
  3. Informaatioprosessin keskittyvä käsitys
  4. Informaation kontrolliin keskittyvä käsitys
  5. Tiedon rakentamisen käsitys
  6. Tiedon laajentamisen käsitys
  7. Viisauden käsitys
- objektiivinen/subjektiivinen/suhteellinen, muuntuva ja muuntava (*transformational*) tiedonkäsitys

Koulutus- / työelämäympäristössä: IL sosioteknisenä käytäntönä (Tuominen, Savolainen, Talja, 2005)

- IL kehittyy eri tilanteissa (työtehtävät, opiskelu jne.) vuorovaikutuksessa muiden ihmisten ja esineiden kanssa
- Taitoja ei voi opettaa erillisinä
- Informaatioteknologian, työpaikkaoppimisen ja alakohtaisen tiedonmuodostuksen prosessin ymmärtäminen tärkeää

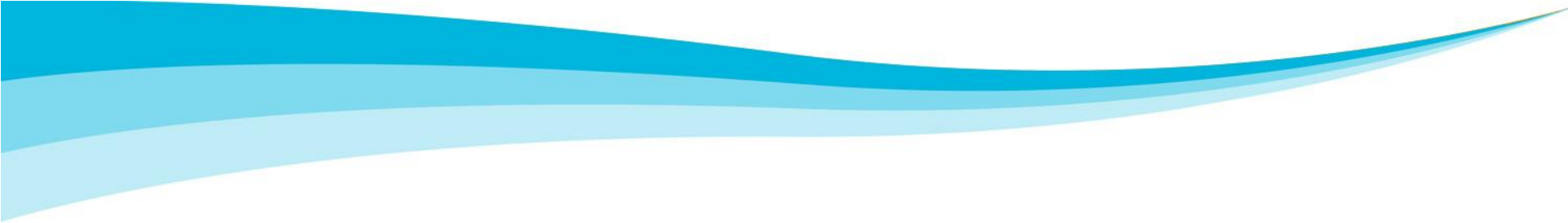
Esim.:

<http://ilcases.wordpress.com/about/poster/>

Työelämäympäristössä:

Informaatiomaisemat ja fyysinen tieto (Lloyd 2006, 2010)

- Käsitys tiedosta koskemaan sosiaalisen vuorovaikutuksen lisäksi fyysisen kokemuksen kautta syntynyttä tietoa
- Informaatiomaisema
  - yksilö voi kokonaisvaltaisesti tunnistaa tiedontarpeensa ja hyödyntää tekstipohjaisia, sosiaalisia ja fyysisiä tiedonlähteitä
- Kolme eri vaihetta ammatillisen asiantuntijuuden kehittämisessä
  - tieto ja tiedon lähteet erilaisia

-
- Noviisivaihe
    - tekstipohjainen tieto opettaa toimimaan ammattiin kuuluvalla tavalla, käsitteellistää ammattikuvaa, auttaa ymmärtämään ammattiin liittyviä sääntöjä
  - Ammatin sisäistäminen sosiaalisen tiedon avulla
    - vuorovaikutus työyhteisön jäsenten kesken
  - Kokemuksellinen/fyysinen tieto
    - tilannekohtainen aistein havaittu fyysinen tieto syventää asiantuntijuutta

IL malleista ja lähestymistavoista

- taustalla vaikuttavat erilaiset lähestymistavat ja käsitykset tiedosta ja oppimisesta
- behavioristisesta konstruktivismiin kautta sosiokulttuuriseen...
- Säljö 2010: "The metaphors of learning currently emerging as relevant in the new media ecology emphasize the transformational and performative nature of such activities, and of knowing in general".

IL malleista ja lähestymistavoista

- painopiste:
  - yksilöstä ryhmään
    - yksilösuoritus – sosiaalinen prosessi
    - vuorovaikutuksellisuus
  - yleistettävyydestä tilannesidonaisuuteen
    - yleispätevistä IL-taidoista eri ympäristöissä sovellettaviin
    - koulutus, työpaikat, organisaatiot, kulttuurit, tiedonalat
  - painetusta digitaaliseen informaatioon (vrt. Tuominen, 2007)
    - eroja: pysyvyydessä, muunneltavuudessa, uudelleenkäytössä eri konteksteissa, luomisessa, välineissä (painettu dokumentti – verkkodokumentti)

Informaatiolukutaito PBL ja perinteisessä lääketieteen koulutuksessa (Eskola & Palin 2004, Eskola 2010)

1. opiskelijoiden käsitykset kirjaston järjestämästä IL-/tiedonhankinnan opetuksesta sekä heidän käsityksensä tietokannoista tehtävistä tiedonhauista
2. opiskelijoiden todellinen tietokantojen käyttö
3. opiskelijoiden näkemykset tiedon ja tiedonlähteiden kriittisen arvioinnin opastuksesta lääketieteen koulutuksessa yleensä
4. opiskelijoiden tiedonlähteiden käyttö
5. opiskelijoiden tiedon ja tiedonlähteiden kriittinen arviointi.

IL- Perusjätkät

- Tiedon arviointi: satunnaista
- Erilaisten lähteiden käyttö: vähäistä
- Suhtautuminen IL-/tiedonhankinnan opetukseen:
  - ei motivaatiota hankkia tietoa itsenäisesti
  - ei ongelmia tiedonhankinnassa
- Tietokantojen käyttö: harvoin
- Käsitys siitä, miten opetuksessa tulee esille tiedon kriittinen arviointi:
  - Ei järjestelmällistä opetusta (perint.)
  - Järjestelmällisesti (pbl)
- Lopputyötä ei aloitettu

IL- Mutkattomat

- Tiedon arviointi: ajoittaista, tehtäväsuuntautunutta
- Erilaisten lähteiden käyttö: yksinkertaista, käytännöllistä
- Suhtautuminen IL-/tiedonhankinnan opetukseen:
  - ei motivaatiota hankkia tietoa itsenäisesti
  - ei ongelmia tiedonhankinnassa
- Tietokantojen käyttö: useammin kuin "perusjätkillä"
- Käsitys siitä, miten opetuksessa tulee esille tiedon kriittinen arviointi
  - Ei järjestelmällistä opetusta (perint.)
  - Järjestelmällisesti (pbl)
- Lopputyötä ei aloitettu

IL- Expertit

- Tiedon arviointi: säännöllistä, kokonaisvaltaista
- Erilaisten lähteiden käyttö: monipuolista, suuntatumisen oppimiseen
- Suhtautuminen IL-/tiedonhankinnan opetukseen:
  - Oppiminen tekemällä
- Tietokantojen käyttö: toistuvaa
- Käsitys siitä, miten opetuksessa tulee esille tiedon kriittinen arviointi
  - Ei järjestelmällistä opetusta (perint.)
  - Järjestelmällisesti (pbl)
- Lopputyö aloitettu

Vertailu Brucen kategorioihin

Perusjätkät ja Mutkattomat:

1. tietotekninen käsitys
2. tiedonlähteisiin keskittyvä käsitys
3. informaatioprosessin käsitys ja
4. informaation kontrollin käsitys
  - Ei kehittynyttä tiedon kriittistä analyysia
  - Objektiivinen tiedonkäsitys

Expertit:

5. tiedon rakentamisen käsitys
  - Kritiikki ja subjektiivinen tiedonkäsitys
6. tiedon laajentamisen käsitys
  - Kritiikki ja muuntuva/muuntava tiedonkäsitys

Informaatiolukutaidon kehittyminen

- Ongelmalähtöinen oppimisympäristö
- IL:n integrointi oppimistavoitteisiin ja -tehtäviin
- Motivaatio – todelliset tiedontarpeet
- IL- ohjauksen ajoitus ja läpäisevyys
- Pienryhmätyöskentely

Bruce:

Informaatiolukutaidon käsityksissä ei ole olemassa oikeaa tai väärää käsitystä, on vain yksinkertaisesti olemassa erilaisia käsityksiä, joita voi tarkoituksenmukaisesti soveltaa erilaisissa tilanteissa sekä tarvittaessa kehittää.

Lähteet:

- American Library Association (1989). Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. Chicago: American Library Association.
- Association of College & Research Libraries. (2003). Information Literacy Competency Standards for Higher Education. Chicago: ACRL. <http://www.ala.org/ala/mgrps/divs/acrl/standards/standards.pdf>.
- Bruce, Christine (1997). The seven faces of information literacy. Adelaide: Auslib Press.
- Eskola, Eeva-Liisa. ; Palin, Olavi (2004). Lääketieteen opiskelijoiden informaatiolukutaidot muuttuvassa oppimisympäristössä. Turku : Turun ammattikorkeakoulu.
- Eskola, Eeva-Liisa. Informationsbeteende och inlärningsmiljöer : en kvalitativ studie av medicine studerandes informationsbeteende i två olika utbildningsprogram Åbo : Åbo Akademis förlag, 2010. http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/59116/eskola_eeva.pdf?sequence=3
- Lloyd, A. (2006). Information literacy landscapes: an emerging picture. Journal of Documentation, 62 (5), 570-583.
- Lloyd, A. (2010). Corporeality and practice theory: exploring emerging research agendas for information literacy. Information Research, 15(3). <http://InformationR.net/ir/15-3/colis7/colis704.html>
- Säljö, R. (2010). Digital tools and challenges to institutional traditions of learning: technologies, social memory and the performative nature of learning. Journal of Computer Assisted Learning 26, 53-64.
- Tuominen, K. (2007). Elävä web ja yhteisöllisesti tuotettujen tietoresurssien laadun arviointi. Esitys. http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:R9bkjBvfNOgJ:kirjasto.hameenlinna.fi/kirjasto/elavan_webin_arviointi_hame.pps+kirjasto.hameenlinna.fi/kirjasto/elavan_webin_arviointi_hame.pps.&cd=1&hl=fi&ct=clnk&gl=fi
- Tuominen, K., Savolainen, R. & Talja, S. (2005). Information literacy as a sociotechnical practice. *Library Quarterly*, 75, 329-345.